

6. Trh práce

Počet pracovníků byl nejvyšší od roku 1993, mezičtvrtletní přírůstky zaměstnanosti se letos ale tenčí.

Dosažená úroveň i meziroční růst míry zaměstnanosti v ČR patřily v rámci států Unie k nejvyšším.

Vyšší zaměstnanost táhne již tři roky především zpracovatelský průmysl, jeho role však letos slábne ve prospěch služeb.

Ve službách se projevily výraznější růst v profesních, vědeckých, technických a administrativních činnostech, dařilo se také dlouhodoběji dynamickým informačním i komunikačním činnostem.

Zvyšovaly se hlavně počty zaměstnanců, podnikatelů bez zaměstnanců svůj loňský propad zastavili, avšak zaměstnavatelů bylo letos nejméně od roku 1993.

Růst produktivity práce se po dvou letech zastavil.

Míra nezaměstnanosti nadále klesla, zjevně však narážela na své limity dané především vyšším zastoupením osob s nízkou úrovní vzdělání, jež bývají ohroženi dlouhodobou nezaměstnaností.

Rozdíl v míře nezaměstnanosti osob se základním vzděláním proti osobám se středním vzděláním bez maturity byl v ČR společně se Slovenskem nejvyšší v celé EU.

Nabídka neobsazených pracovních pozic prostřednictvím úřadů práce se nadále rozšiřovala,...

Na trhu práce nadále převažovaly výrazně pozitivní tendence. Svižně rostoucí ekonomika generovala nové pracovní příležitosti. Mezičtvrtletní tempo růstu zaměstnanosti¹ v prvních třech měsících roku akcelerovalo na 1,2 %, (nejvyšší růst od počátku roku 2008). V následujících čtvrtletích již sláblo a ve 3. čtvrtletí zaměstnanost stagnovala. V meziročním vyjádření však silný růst přetrvával, práci mělo nejvíce lidí v historii samostatné ČR (5,27 mil.). To se promítalo i do vysoké míry zaměstnanosti (osob ve věku 15–64 let). Ta v září 2016 dosáhla již 72,2 % (u mužů mezi státy EU dokonce rekordních 79,6 %) a meziročně stoupla o 1,8 p.b.

O vyšší zaměstnanost se rozhodující měrou zasloužil dynamicky rostoucí zpracovatelský průmysl, jenž se letos na celkovém meziročním růstu všech odvětví podílel téměř z poloviny. Ostatní odvětví sekundárního sektoru pracovní místa naopak nadále ztrácela (především vlivem stavebnictví). Ve službách, na rozdíl od předchozích let, se zaměstnanost navyšovala celoplošně, dynamika v jednotlivých odvětvích ale značně kolísala. Obdobně jako loni se dařilo váhově nejvýznamnějšímu seskupení odvětví – obchod, doprava, ubytování a pohostinství, kde našlo uplatnění meziročně o 19 tis. osob více. Zaměstnanost zrychlovala v profesních, vědeckých, technických a administrativních činnostech (na 4,4 %). Dařilo se i informačním a komunikačním činnostem, u nichž celková zaměstnanost od konce recese (3. čtvrtletí 2013) posílila nejvíce. Nejnižším tempem za poslední čtyři roky se naopak navýšily stavy pracovníků v uskupení odvětví veřejná správa, obrana, vzdělávání, zdravotní a sociální péče. Projevila se zde stagnace zaměstnanosti ve vzdělávání.

Proměnilo se i složení osob dle postavení v zaměstnání. Počet zaměstnanců se meziročně zvyšuje dynamičtěji než stavy sebezaměstnaných již od poloviny roku 2012. Souvisí to především s příznivým vývojem průmyslu, kde se tradičně uplatňují především osoby v zaměstnaneckém postavení. Z podrobnějších údajů VŠPS plyne, že počty zaměstnavatelů se v 1. až 3. čtvrtletí citelně snížily (o desetinu). Podnikatelů bez zaměstnanců naopak mírně přibýlo, primárně vlivem nízké loňské základny. Proti roku 2014 byly letošní počty drobných podnikatelů vyšší.

Více jak 2% růst produktivity práce z předchozích dvou let se letos již neopakoval. Hrubá přidaná hodnota (HPH) na 1 pracovníka se za tři čtvrtletí meziročně zvýšila jen o 0,2 %. HPH v relaci na odpracovanou hodinu letos dokonce o 0,4 % poklesla. Výraznější růst zaznamenala jen ve váhově méně významných odvětvích – činnosti v oblasti nemovitostí (+3 %), zemědělství, lesnictví a rybářství (+2,9 %).

Obecná míra nezaměstnanosti (osob ve věku 15–64 let) se v průběhu roku nadále snižovala, avšak na rozdíl od loňska již výrazně pomalejším tempem. Ve 3. čtvrtletí dosahovala 4 %, meziročně byla příznivější o 0,9 p.b. V mezikvartálním vyjádření² se již v průběhu 2. i 3. čtvrtletí 2016 zredukovala o mírných 0,1 p.b. Nezaměstnanost tak naráží na své limity dané strukturálními vlivy. Míra nezaměstnanosti žen dlouhodobě převyšuje obdobnou hodnotu u mužů. Tato diskrepance se však meziročně mírně snížila a ve 3. čtvrtletí činila 1,2 p.b. I tak však byla v evropském kontextu významná (v EU dosahovala jen 0,2 p.b.). To nadále platilo také pro rozdíly měr nezaměstnanosti dle vzdělání. Zatímco mezi vysokoškoláky (2,1 %) a lidmi se středním vzděláním bez maturity (4,1 %) byly diference velmi nízké, postavení výrazně méně četné skupiny osob s maximálně základním vzděláním na trhu práce v ČR bylo nadále neuspokojivé, neboť jejich vysoká míra nezaměstnanosti (20,3 %) se za poslední tři roky snížila jen o 3,6 p.b. V samotném 3. čtvrtletí výrazně ubylo osob, jež byly bez práce déle než rok (meziročně o třetinu). Podíl dlouhodobě nezaměstnaných se tak snížil pod 40 %, tj. na nejnižší hodnotu od počátku roku 2010.

Šance nezaměstnaných na uplatnění na pracovním trhu se stále zlepšovala. Úřady práce (ÚP) nabízely na konci září již 141 tis. neobsazených míst (meziročně o bezmála třetinu více). Tempo růstu nabídky volných pozic přitom zásadně neoslabovalo. Od počátku roku se rozrostlo o 38 tis. míst, za prvních devět měsíců

¹ Pokud není uvedeno jinak, jsou všechny údaje o zaměstnanosti v této kapitole v pojetí národních účtů v očištění o sezónní vlivy.

² Po očištění od sezónních vlivů.

...na konci září připadalo na jedno volné místo 2,7 registrovaných uchazečů, nejméně od konjunktury.

Šance na uplatnění (prostřednictvím úřadů práce) byla nejvyšší u kvalifikovaných manuálních pracovníků, výrazně se však meziročně zlepšila rovněž u nekvalifikovaných osob.

Meziroční tempo růstu průměrných mezd v 1. až 3. čtvrtletí bylo nejvyšší za posledních osm let.

Mzdový růst ve zpracovatelském průmyslu kopíroval podobně jako loni dynamiku v celé ekonomice.

Relativně nejvíce si polepšili zaměstnanci v odvětvích s nízkou úrovní výdělků (vlivem navyšování minimální mzdy).

Reálné mzdy letos rostly i díky přetrvávajícímu nízko-inflačnímu prostředí nejvyšším tempem od konce roku 2007

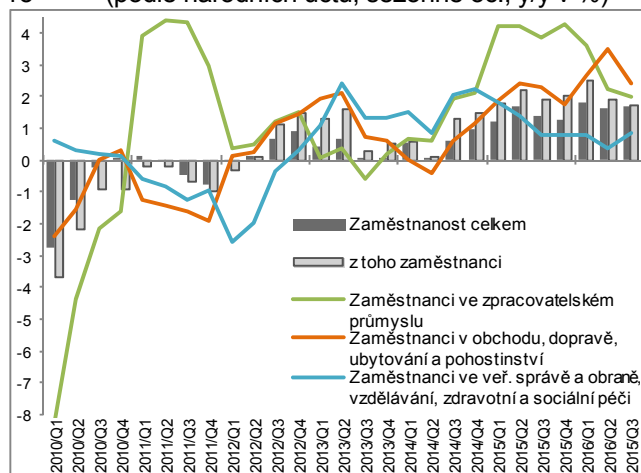
loňského roku o necelých 50 tis. Na jednu volnou pozici tak na konci letošního září připadalo 2,7 uchazečů, nejméně od října 2008. Volná místa byla stále častěji nabízena i v regionech dlouhodobě sužovaných nadprůměrnou nezaměstnaností. Podobně se rozšiřovala nabídka i pro manuálně pracující osoby s nižší kvalifikací. V Plzeňském a Pardubickém kraji se v září 2016 o jedno volné místo na ÚP ucházelo pouze 1,3 uchazečů a i v nejvíce postižených regionech (Ústecko, Moravskoslezsko) se tato proporce pohybovala v intervalu 5,1–5,8. Šance na uplatnění se zvýšily uchazečům ve všech kvalifikačních třídách, nejvíce u kvalifikovaných manuálních pracovníků. U řemeslníků a opravářů připadlo na jedno volné místo 1,4 uchazečů, ve skupině „obsluhy strojů, zařízení, montéři“ byl tento poměr prakticky vyrovnaný (1,1). Meziročně se výrazněji zlepšilo i postavení pomocných a nekvalifikovaných pracovníků (z 6,1 na 4,0), v Praze dokonce nabídka volných pozic pro tyto osoby na konci září převyšovala počty registrovaných uchazečů v této kvalifikační třídě.

Průměrná hrubá mzda (při zohlednění délky úvazků zaměstnanců) za tři letošní čtvrtletí meziročně vzrostla o 4,3 %. Mzdy se zvyšovaly dvojnásobným tempem než vloni. V průběhu roku 2016 však již jejich tempo nezrychlovalo (meziroční dynamika byla v 1. i 3. čtvrtletí totožná). Výrazný mzdový růst souvisel s dobrou kondicí firem (vysoká míra ziskovosti, převažující optimistické výhledy ve většině odvětví), důležitou roli sehrála i velmi nízká úroveň nezaměstnanosti doprovázená rostoucím nedostatkem kvalifikovaných pracovníků (ve zpracovatelském průmyslu, ale např. i v obchodu či dopravě). Růstová tempa průměrných výdělků v podnikatelské sféře a v odvětvích s dominancí státu byla na rozdíl od předchozích let téměř totožná (celkový objem vyplacených mezd byl ale letos v podnikatelské sféře vlivem silnějšího růstu zaměstnanosti o téměř 2 p.b. vyšší).

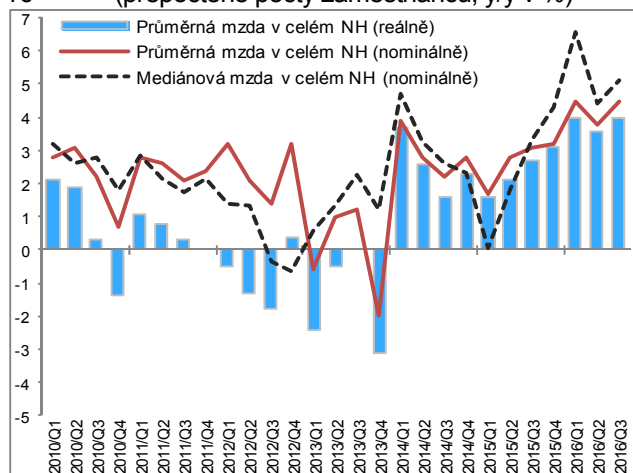
Polepšili si zaměstnanci ve všech odvětvích. Ve váhově nejvýznamnějším zpracovatelském průmyslu dynamika průměrných mezd kopírovala (podobně jako loni) tempa v celé ekonomice. Jen mírně podprůměrný byl růst v odvětvích s nejvyšší úrovní mezd – peněžnictví a pojišťovnictví, resp. informační a komunikační činnosti. Více než 5% tempem se navýšily průměrné platy ve zdravotní a sociální péči a v odvětví veřejná správa, obrana a sociální zabezpečení. Zvýšení tarifů ve vzdělávání (od září 2016) se zatím v průměrných platech tohoto odvětví příliš neodrazilo (ve 3. čtvrtletí +3,8 %, od počátku roku +2,7 %). Naopak relativně nejvíce si polepšili zaměstnanci v kulturních, zábavních a rekreačních činnostech, administrativních a podpůrných činnostech a zejména v ubytování, stravování a pohostinství (za tři čtvrtletí o 7,2 %, v absolutním vyjádření však jen o 1042 korun, tj. polovinu toho, co pracovníci ve finančnictví).

Mzdová diferenciacce se mírně snižovala. Růst mzdového mediánu převyšoval dynamiku průměrných mezd již pět čtvrtletí v řadě. Nízká míra inflace a zrychlující růst průměrné mzdy se příznivě odrazilily ve vývoji kupní síly zaměstnaneckých výdělků. Dynamika reálných mezd v 1. až 3. čtvrtletí zrychlila na 3,9 %, tedy nejvyšším meziročním tempem od roku 2007.

Graf č. Počty zaměstnaných osob a zaměstnanců (podle národních účtů, sezónně oč., y/y v %)

Graf č. Hrubá měsíční mzda nominálně a reálně (přepočtené počty zaměstnanců, y/y v %)

Zdroj: ČSÚ

